

-Περί της τοπωνυμίας *Πάρα*. Σημειωτέον ότι η λέξη Πάρα (φάρα) απαντά με δεύτερο συνθετικό πολλών θρακικών τοπωνυμίων. Πρόκειται περί αυθεντικής αρχαίας θρακικής λέξεως. Π.χ. Σουπεσου-πάρα, Δρόντζι-πάρα = φίλοι των Οδρυσών. (*Μεγ. Ελλ. Εγκ.*, τόμος Ζ', σελ. 630)

-Συριαννή (του), χωριό στην περιφέρεια Κονίτσης... (*Χρονογρ. της Ηπείρου* τ. Β', σελ. 341).

-Δολιανοί, η νυν Δόλιανη των Φιλιάτων (*Χρονογρ. της Ηπείρου* υπό Π.Αραβαντινού, τόμος Β', Αθήνα 1856, σελ. 313). Μνημονεύεται ως ποίημα του Κοντοσταύλου Κου Ιωάνν. Τσάφα, Ουρσίνου Δούκα, στο υπόμνημα του Σιμεών Παλαιολόγου του Σέρβου, εκδεδωμένον τον Ιανουάριον του 1361.

-Δόλιανη, χωριό στην περιφέρεια Ζαγορίου... (*Χρονογρ.* σελ. 332).

Σχολείο και κεντρική εκκλησία Σχωριάδων.

Μέρος τέταρτο

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΩΝ ΣΧΩΡΙΑΔΩΝ¹⁹¹

191 Το υλικό αυτό αποτελεί μέρος του βιβλίου *Εκκλησίες και μοναστήρια του Πωγωνίου*, Τίρανα 1996, και καθρεφτίζει την κατάσταση των εκκλησιών του χωριού μέχρι και τον Αύγουστο του 1956, σύμφωνα με την έκθεση που παρουσιάστηκε στο Ινστιτούτο Ιστορίας. Έχουν προστεθεί βέβαια και άλλες σημειώσεις του κ. Μπεντούλη, τις οποίες δεν είχε συμπεριλάβει στην προαναφερθείσα έκθεση.

Αξίζει να αναφερθεί ότι μετά το έτος 1967, όταν απαγορεύτηκε η θρησκεία στην Αλβανία, τα κτίρια των εκκλησιών χρησιμοποιήθηκαν ως αποθήκες του συνεταιρισμού. Οι εικόνες, τα εικονοστάσια, τα σκεύη κι άλλα αντικείμενά τους αφαιρέθηκαν ή καταστράφηκαν. Η κεντρική εκκλησία του χωριού μετατράπηκε αρχικά σε πνευματικό κέντρο και αργότερα καταφιόστηκε και ισοπεδώθηκε.

Στιγμιότυπο εορτασμού στην Αγία Παρασκευή (1986).

Οι εκκλησίες των Σχωριάδων

Στις Σχωριάδες υπάρχουν 12 εκκλησίες και παρεκκλήσια, από τις οποίες οι δύο είναι ερειπωμένες.

1. Γέννηση της Θεοτόκου

Βρίσκεται στο κέντρο του χωριού. Ο ναός αυτός είναι λιθόχτιστος και δεμένος με λάσπη από ασβέστη και άμμο. Είναι χτισμένος σε σχήμα βασιλικής και είναι σκεπασμένος με σχιστόλιθο. Έχει μήκος 20 μ. και πλάτος 10 μ.

Το επάνω μέρος της βόρειας εισόδου έχει χτιστεί σε σχήμα τόξου, όπου είναι σκαλισμένος στην πέτρα ένας δικέφαλος αετός και από πάνω ένας σταυρός, δυο λιοντάρια στηριζόμενα στα πισινά τους πόδια, δυο πετεινοί καθώς και το έτος ιδρύσεως του ναού, 1793.

Πρόκειται για συνηθισμένο ναό, χωρίς ιδιαίτερες κατασκευαστικές και καλλιτεχνικές αξιώσεις, όπως εκφράζονται στον κεντρικό ναό της Πολίτσα-νης ή του Χλωμού.

Έχει 5 κεντρικούς θόλους και ο καθένας απ' αυτούς έχει πλάι του 2 άλλους μικρότερους που στηρίζονται σε στύλους. Οι στύλοι είναι στολισμένοι με αετούς και ζορκάδια στα σημεία που συναντούν τα τόξα των θόλων. Σε κάθε πλευρικό υπάρχει από ένα παράθυρο. Ο πρόναος είναι 75 εκατ. ψηλότερος από το καθολικό. Ο ναός υπήρξε εικονογραφημένος σε όλη την εσωτερική επιφάνειά του, η οποία αργότερα φαίνεται να καλύφθηκε από στρώμα ασβέστη.

Το τέμπλο είναι ξυλόγλυπτο και έρχεται τρίτο στο Πωγόνι σε ό,τι αφορά την καλλιτεχνική και αισθητική του αξία. Διακρίνονται διάφορες γλάστρες με λουλούδια, εξαπτέρυγοι άγγελοι, πουλιά και διάφορα ζώα (ελαφάκια, πορνίκια, φίδια, δράκοντες και προπάντων περιστέρια από τα οποία 10 είναι στο επάνω μέρος και κρατάνε με το ράμφος τους τις αλυσίδες των κανδηλιών, και άλλα 10 στη μέση πάνω από τους στύλους και τις μεγάλες εικόνες. Εκτός από λίγα σημεία (όπως, λ.χ., η ωραία πύλη), το σκάλισμα του τέμπλου δεν είναι διαμπερές. Σε ό,τι αφορά την καλλιτεχνική επεξεργασία, δείχνει να μην έχει τη λεπτότητα του τέμπλου του κεντρικού ναού της Σωπικής ούτε και εκείνου της Αγίας Παρασκευής στη Σέλτση.

Οι γέροντες ενθυμούνται ότι κατασκευάστηκε από τεχνίτη καταγόμενο από τα χωριά της Κόνιτσας, το όνομα του οποίου δεν γνωρίζουν, και ότι μεταφέρθηκε τμηματικά στις Σχωριάδες.

Παρόμοια τεχνική έχει χρησιμοποιηθεί και στον επισκοπικό θρόνο, ο οποίος στηρίζεται σε δύο λιοντάρια και έχει στύλους σε σχήμα κλάδων αμπέλου γεμάτων σταφύλια, περιστέρια στις τέσσερες γωνίες, και επάνω ένα μεγάλο αρχιερατικό στεφάνι, όπως κι ο άμβωνας. Σε μια γωνιά του επισκοπικού θρόνου είναι σκαλισμένη η χρονολογία 1832.

Οι μεγάλες εικόνες του τέμπλου έχουν καλυφθεί δυστυχώς με διάφορα χρώματα από τον ιερέα του χωριού παπά Κυριάκο, ο οποίος ασκούσε και την τέχνη του εικονογράφου, και συνεπώς δεν βρήκαμε κάποια ημερομηνία ή σημείωση.

Εκτός από τις εικόνες του τέμπλου, που είναι δουλεμένες από το ίδιο χέρι, υπάρχουν και άλλες εικόνες, μεταφερμένες κυρίως από την Κωνσταντινούπολη (όπου εργάζονταν οι περισσότεροι άνδρες του χωριού) και που επάνω τους έχουν σημειωμένα τα ονόματα των δωρητών, σπανίως και των αγιογράφων. Οι εικόνες που φέρουν το όνομα του αγιογράφου είναι οι εξής:

1- Η εικόνα του Αγίου Τρύφωνα, στο πρώτο προσκυνητάρι, με τη σημείωση: «Δέησης των δούλων του Θεού του ευλογημένου ρουφετιού των μπαχτζεβάνιδων και των συνδρομούντων εν τη χώρα αυτών. Χείρ Φυλοθεου. Τη 20 Νοεβριου 1859».

2- Εικόνα της Αγίας Ευφημίας με τη σημείωση: «Δέησης του δούλου του Θεού. Χείρ Δημητρίου Νικολάου Γεωργίου, Χιοναδίτου εκ τις επαρχίας του Αγίου Βελλάς. 1870 Νοέμβριος». (Είναι πολλές οι εικόνες που φέρουν το όνομα του ίδιου αγιογράφου. Οι Χιονάδες είναι χωριό της Κόνιτσας).

3- Η εικόνα του Παντοκράτορος στον πρόναο έχει την εξής σημείωση: «Δι' εξόδων τών δούλων τού Θεού Μάρθας μοναχής καί Συγκλητικής μοναχής διά μνημόσυνον αυτών και των γονέων τους. 1847 Δεκεμβρίου 18. Ζωγράφος Πέτρος Γεωργιάδης. Πρωτοσύγγελος της Μητροπόλεως Ιωαννίνων». (Από τον ίδιο αγιογράφο βρίσκουμε αρκετές εικόνες στην περιοχή).

4- Στην εικόνα της Παναγίας στον πρόναο, με διάφορα γεγονότα από τη ζωή της, βρίσκουμε τη σημείωση: «Διά χειρός Στεφάνου Μ. Ζωγράφος. Τώ 1871 Μαΐου 8, από τό χωριό Χιονάδες».

5- Στη λειψανοθήκη, όπου έχει ζωγραφιστεί αριστοτεχνικά η Αγία Τριάδα, βρίσκουμε την εξής σημείωση: «Σωφρονίου Αρχιμανδρίτου της Μητροπόλεως Χαλκηδ. Χείρ Ζαχαριου εκ Φουρνα 1829 Ζωγράφου».

Στις υπόλοιπες εικόνες τις εκκλησίας βρίσκουμε τις παρακάτω σημειώσεις:

1- Στην εικόνα του Αγίου Σπυρίδωνα, στο δεύτερο προσκυνητάρι:

«Η ιερή αυτή και θεία ... του εν άγιο πατρός εν Σπυρίδωνος του θαυματουργού αφιερωθείσα παρά των δούλων του Θεού Δημητρίου, Βασιλείου, Χαραλάμπιου, Αθανασίου, Δημητρίου, Νικολάου, Γεωργίου, εν τη αγία και ιερά εκκλησία της γεννήσεως της υπεραγίας Θεοτόκου εις μνημόσυνον σ.γ.τ.φ. αυτών έτος 1860 Ιουλίου 27».

2. Στην εικόνα του Αγίου Μηνά, στη δεξιά είσοδο του ιερού:

«Δέησης του δούλου του Θεού μόσχου....1830 Ιουλ.10».

3. Στην εικόνα της Παναγίας, καθισμένης στο θρόνο, έχοντας δεξιά τον Άγιο Ιωάννη τον Βαπτιστή και αριστερά τον Άγιο Βασίλειο, η οποία βρίσκεται στη δεξιά πλευρά της εισόδου του ιερού, σημειώνεται: «1858 Ιανουαρίου 25».

4. Στην εικόνα των Ταξιαρχών, δίπλα στην προαναφερθείσα: «Δέησης του δούλου του Θεού Αναστασίου... Κωνσταντίνου εν έτει 1835».

5. Στην εικόνα του Χριστού: «Δέησης χρυσίδος της Σουλτάνης και Χριστοδούλου ιερέως 1851».

6. Στην εικόνα της Ζωοδόχου Πηγής (τοποθετημένης ωραία στον δεξί τοίχο): «Αυτή η εικόνα υπάρχει του κυρ Αθανάση Κασάπη και του αδελφού αυτού Ευθυμίου του από το χωριό Σχωριάδες εις μνημόσυνον αυτού εις των γενεών εις υπέρ Αγίας Σωτήρας της επίσκεψεως των δούλων σου μόσχου 1832».

7. Στο νάρθηκα, στην εικόνα του Ελεήμονος Χριστού: «Υπέρ Αγίας Ελισάβετ μοναχής Αγγέλος των γονέων, αδελφών, τέκνων, 1860 Ιουλίου 21».

8. Στο νάρθηκα, στην εικόνα της Παναγίας: «Δια χειρός Στεφάνου Μ. Ζωγράφου. Τη 1871 Μαΐου 8 από χωριόν Χιονάδες».

9. Στον θόλο της Ανάστασης: «Μνηστήση κύριε των δούλων σου Δημητρίου του, Βασιλείου μηλοχαράκτη 1857».

10. Σε ένα ξύλινο σκαλιστό αρτοφόριο, το οποίο βρίσκεται στο ιερό:

«Δια συνδρομής των κοινών χριστιανών της χώρας Σχωριαδιτών εν έτει Σωτηρίου 1845 Ιανουαρίου 10 επί επιτρόπων Αθανασίου, Κωνσταντίνου, Αποστόλου, Ευθυμίου, Δημητρίου, Γεωργίου, Νικολάου, Γεωργίου Μαρα-γαρίτου και...».

2. Αγία Τριάδα

Έχει κτιστεί πάνω από το οστεοφυλάκειο, στο νότιο τμήμα του κεντρικού ναού. Έχει σχήμα τούνελ με διαστάσεις 4 x 3,5μ. Διαθέτει πρόναο και είναι ζωγραφισμένη σε όλη την εσωτερική της επιφάνεια. Οι τοιχογραφίες αφιερώνονται σε διάφορους αγίους, ανάλογα με το όνομα της οικογένειας που τις παρέγγελε, και είναι μερικώς κατεστραμμένες. Σε καμία απ' αυτές δεν αναφέρεται όνομα αγιογράφου. Τα πρόσωπα των αγίων είναι παχουλά και σε εμφανή δυσαναλογία με τα υπόλοιπα μέρη του σώματος (Άγιος Δημήτριος, Βάπτισμα, κτλ., ενώ ο Παντοκράτορας παρουσιάζεται κάπως καλύτερα), τα χρώματα είναι ιδιαίτερα έντονα.

Επειδή η πλειοψηφία των παραγγελιοδόχων ήταν γυναίκες, οι τοιχογραφίες αφιερώνονται ως επί το πλείστον σε γυναίκες αγίους, όπως η Παναγία, η Αγία Αναστασία, η Αγία Παρασκευή κτλ.

Εάν βασιστούμε στη σημείωση που υπάρχει επάνω στην ωραία πύλη: «Δέησης των δούλων του Θεού Βασιλείου του Προσκυνίτου Χρισίδος και των τέκνων Νικολάου συμβίας και των τέκνων κεκουμημένων Χαλαλάμπους, Λαμπρινής και Σταμάτης 1860 Ιουλίου 22», μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο ναός εικονογραφήθηκε στα ίδια περίπου χρόνια από ντόπιο μάλλον ζωγράφο (καταγόμενο ίσως από το Χλωμό, όπου υπήρχε και υπάρχει ακόμη και σήμερα οικογένεια ζωγράφων).

Το τέμπλο είναι απλό και φέρει τη χρονολογία 1858, μαρτίου 5. Από τις 4 εικόνες που διαθέτει, η εικόνα της Αγίας Τριάδας είναι η παλαιότερη, αλλά δεν χρονολογείται. Πατέρας και Υιός κρατούν ένα στεφάνι επάνω στο κεφάλι της Παναγίας, η οποία κάθεται γονατιστή και ακτινοβολεί ιδιαίτερη γλυκύτητα και καλοσύνη.

Στην εικόνα όπου ο Χριστός παρουσιάζεται ως Αρχιερέας καθισμένος στο θρόνο του με την Παναγία και τον Άγιο Ιωάννη τον Βαπτιστή προσευ-

χόμενους, διακρίνονται στο βάθος και στις άκρες έχει 7 άλλοι Άγιοι και η σημείωση: «Δέηση του δούλου του Θεού Χριστός Ι ανου γονιών ξαδέλφων τη 1850 Αυγούστου 20 Σχωριάδες».

Η μεγάλη εικόνα της Παναγίας δεν βρίσκεται στη θέση της και αντί αυτής έχει τοποθετηθεί μια μικρότερη εικόνα, η Παναγία η γλυκοφιλούσα, όπου η Παναγία σφίγγει στο πρόσωπό της το νεογέννητο Χριστό, ο οποίος έχει πολύ μικρότερες διαστάσεις από την Παναγία. Πρόκειται για έργο του Πέτρου Γεωργιάδη από τα Ιωάννινα, έτος 1847.

Η εικόνα αυτή, αρκετά επιτυχημένη και ρεαλιστική, φέρει την εξής σημείωση: «Προσδεξαι, δέσποινα και δέησης της δούλης σου Σουλτάνας πρεσβυτέρας και των τέκνων αυτών και ιατρέουν αυτοί από πάσης ασθένειας, Ζωγράφος Πέτρος Γ. Πρωτοψάλτης της Μητροπόλεως Ιωαννίνων, 1847 μαρτίου 5».

Η εικόνα των Ταξιάρχων στη βόρεια είσοδο του ιερού δεν φέρει καμία σημείωση.

3. Άγιος Αθανάσιος

Παρεκκλήσι νοτίως του χωριού, σε σχήμα απλής βασιλικής, με οροφή από σανίδα, χωρίς ειδική διακόσμηση.

Στή βόρεια είσοδο, εξωτερικά, σημειώνεται το έτος 1832 κατά το οποίο ο ναός ανοικοδομήθηκε πάνω στα ερείπια ενός παλαιότερου.

Έχει μήκος 8μ., πλάτος 3,8μ. και ύψος 3,5μ. Και χτίστηκε από λευκή πέτρα με λάσπη άμμου και ασβέστη. Στην ανίδα του ιερού είναι ζωγραφισμένη η Παναγία η Πλατυτέρα, έργο απ' ό,τι φαίνεται του παπά Κυριάκου, ιερέως του χωριού.

Το τέμπλο είναι απλό και ξύλινο. Περιέχει πέντε μεγάλες εικόνες.

1- Των Ταξιάρχων Μιχαήλ και Γαβριήλ, οι οποίοι κρατούν στα χέρια τον μικρό Χριστό, σε ένα μετάλλιο. Ο Χριστός ευλογεί και στο άλλο χέρι κρατά την υδρόγειο σφαίρα. Η εικόνα φέρει την παρακάτω σημείωση: «Διέξοδων Αθανασίου ιερέως και Ελένης πρεσβυτέρας και των τέκνων αυτών. Δια χειρός Δημητρίου Νικολάου εκ κωμης χιοναδες καζα Κολόνια εκ της επαρχίας του αγίου Βελάς. 1870 Ιουλίου 15».

2- Ο Χριστός ευλογεί και κρατάει στο χέρι του την υδρόγειο με έναν σταυρό στην κορυφή. Δεν υπάρχει καμία σημείωση.

3- Η Παναγία με τον Χριστό στα γόνατα, ο οποίος ευλογεί και κρατάει την υδρόγειο σφαίρα στο χέρι, με τα ίδια χαρακτηριστικά με την 2η εικόνα. Επικρατεί το ανοιχτό τριανταφυλλί χρώμα.

4- Ο Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής, με φτερά, μεσαίο σώμα, με σγουρά μαλλιά, με το ένα χέρι ευλογεί και με το άλλο κρατάει το κεφάλι του σε ένα δοχείο καθώς και ένα σταυρό. Στην εικόνα σημειώνεται: «εξωγραφίθει με έξοδα του Γιανάκη παπά-Βασίλη».

5- Άγιος Αθανάσιος, γέρος επίσκοπος στο θρόνο, πάνω από την κεφαλή ο Χριστός ευλογώντας με το Ευαγγέλιο στο χέρι. Φέρει την παρακάτω σημείωση: «η παρούσα εικόν εκτίσθαι δι εξόδων Δημητρίου του πατήρ-Χατζή Γιάννη, Παλέα, Πογωγενή, χωριό Σκουριάδες εν έτει αωλβ».

4. Άγιος Νικόλαος του νεκροταφείου

Παρεκκλήσι στα ανατολικά του χωριού, χτισμένο σε σχήμα εσωτερικά κυλινδρικό στα θεμέλια ενός παλαιότερου ναού, όπως προκύπτει από την αψίδα του ιερού που αποτελείται από τούβλα και ελαφρόπετρα, χαρακτηριστικό δείγμα των παλαιών ναών της περιοχής.

Έχει μήκος 8 μ., πλάτος 3.5 μ και ύψος 3.9 μ. Το τέμπλο είναι ξύλινο. Οι μεγάλες εικόνες του Χριστού, του Αϊ-Νικόλα και του Ιωάννη του βαπτιστή φέρουν τη σημείωση: «Δαπάνη Αντωνίου Βάγιου 1903», ενώ οι μικρές εικόνες των 12 Αποστόλων καθώς και της Παναγίας στην αψίδα είναι έργα του ιερέα τού χωριού, παπά Κυριάκου.

Στην καμπάνα του ναού σημειώνεται το έτος 1859. Κατασκευάστηκε σε χυτήριο στά Γιάννενα.

5. Αγία Παρασκευή

Μικρό παρεκκλήσι, που έχει το μέγεθος του Αγίου Νικολάου του κοιμητηρίου, χωρίς να ακολουθεί και το κυλινδρικό εσωτερικά σχήμα του. Το τέμπλο από σανίδα. Οι εικόνες πρόσφατες, μεταφερμένες στα 1910 από την Κωνσταντινούπολη. Στοιχειώδης επεξεργασία. Βρίσκεται 20' περίπου από τό χωριό, στο δρόμο για το Χλωμό.

6. Παναγία του Λιμποσέτσι

Βρίσκεται περί τα 30' έξω από το χωριό, προς νότον. Έχει μήκος 9 μ, πλάτος 3 μ. και ύψος 3 μ. και είναι χτισμένη με μαύρη πέτρα. Ο πρόναος προστέθηκε αργότερα. Από τις τοιχογραφίες που κάλυπταν όλη την εσωτερική εποψία σώζονται σήμερα εν μέρει μόνον δύο, στο ιερό. Στη βόρεια πλευρά φαίνεται ο Άγιος Πέτρος προσευχόμενος μπροστά στο Χριστό, ενώ από τη νότια φαίνεται ο Άγιος Παύλος. Πάνω από τον Άγιο Παύλο διακρίνεται η Παναγία γονατισμένη και μια άλλη γυναίκα με αραβική ενδυμασία, που κρατάει στην αγκαλιά το νεογέννητο Χριστό έτοιμη να τον πλύνει σε ένα δοχείο με νερό. Πλάι τους ο Άγιος Ιωσήφ κουβεντιάζοντας με ένα γέροντα, που φαίνεται σαν βοσκός.

Τα χαρακτηριστικά των τοιχογραφιών είναι σχεδόν ίδια με αυτά του Αγίου Δημητρίου της Πολίτσανης. Το τέμπλο είναι απλό. Ανάμεσα στις εικόνες του ξεχωρίζει η μεγαλοπρεπής εικόνα της Παναγίας με το Χριστό στην αγκαλιά, και δύο αγγέλους από πάνω της. Φέρει την εξής σημείωση: «δέησης του δούλου του Θεού Αθανασίου, Γεωργίου, Ζώη, Μωησίου. Επί έξαρχου Κώστα Λίτσι - 1840».

Υπάρχουν επίσης η εικόνα του ευλογούντος Χριστού, του 1841, του Αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή, χωρίς σημειώσεις, της Ζωοδόχου Πηγής, που φέρει τη σημείωση: «Την συνδρομή της εν Κων/πόλεως παρ επιδιμόντων Σχωριαδίτης 1910».

Ο ναός είναι σκοτεινός, έχει μόνον δύο μικρά παράθυρα διαστάσεων 20 x 10 εκ. Πρέπει να εξυπηρετούσε κάποτε μέρος του χωριού, όπως φαίνεται και από τα ερείπια των σπιτιών που υπάρχουν γύρω του.

7. Αγία Παρασκευή της Ντόλιανης

Παρεκκλήσι στα βορειο-ανατολικά του χωριού, 30' μακριά, ανοικοδομήθηκε το 1825, όπως δείχνει ημερομηνία σημειωμένη σε πέτρινη πλάκα.

Έχει μήκος 5,5 μ., πλάτος 3 μ. και ύψος 3,5 μ.

Το τέμπλο είναι απλό. Τρεις από τις εικόνες του τέμπλου, ο Χριστός, η Παναγία και η Αγία Παρασκευή, είναι έργα του ζωγράφου Ε. Γραμμενόπουλου, δουλεμένα το 1909 με επιμέλεια και τέχνη. Η τέταρτη εικόνα, επίσης της Αγίας Παρασκευής, ανήκει σε άλλο ζωγράφο, ονόματι Γιώργη

Μάρκο, και φέρει την ημερομηνία 6 Φλεβάρη 1910. Δεν είναι καθόλου απίθανο οι εικόνες αυτές να μεταφέρθηκαν από τα Ιωάννινα.

8. Θεοτόκος στον κάμπο

Το παρεκκλήσι αυτό έχει χτιστεί σε σημείο που δεσπόζει σε όλο τον κάμπο. Έχει μήκος 8 μ., πλάτος 4 μ. και ύψος 2,5 μ. Σήμερα δεν σώζεται καμία από τις τοιχογραφίες που κάλυπταν το εσωτερικό του. Ασβεστώθηκε κάμποσες φορές. Δεν υπάρχουν ούτε ημερομηνίες ούτε σημειώσεις. Το τέμπλο είναι απλό, με 4 εικόνες καινούργιες, χωρίς χρονολογικές ενδείξεις.

9. Άγιος Μηνάς στην Πάρα¹⁹²

Ο Άγιος Μηνάς είναι μικρός ναός με διαστάσεις 5x2,5x2 μ. Ανοικοδομήθηκε και επισκευάστηκε πολλές φορές, αλλά δεν φέρει καμία χρονολογική ένδειξη και ούτε παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Οι δυο μεγάλες εικόνες του τέμπλου καθώς και οι εικόνες των 12 Αποστόλων είναι έργο του ιερέα του χωριού, παπά Κυριάκου, και φιλοτεχνήθηκαν το 1923.

10. Άγιος Νικόλαος στην Πάρα

Ναός απλός στους πρόποδες του βουνού Μπουρέτο, χτισμένος εκ νέου και επιδιορθωμένος πολλές φορές. Δεν φέρει καμία χρονολογική σημείωση. Γύρω του βρίσκονται αρκετοί τάφοι, από την εποχή που λειτουργούσε ως κύριος ναός της Πάρας.

Το εικονοστάσιο είναι ξύλινο και οι 4 εικόνες του είναι πρόσφατες, δωλεμένες από τον παπά Κυριάκο το 1926, δωρεά των Περικλή Μέτση και Αικατερίνης Μπεκιάρη.

Έχει το μέγεθος του προαναφερθέντος ναού του Αγίου Μηνά.

¹⁹² Η Πάρα μέχρι τον 17. αιώνα ήταν ένα μικρό χωριό το οποίο καταστράφηκε από τους οθωμανούς κατακτητές. Σήμερα ανήκει στην ευρύτερη περιοχή των Σχωριάδων.

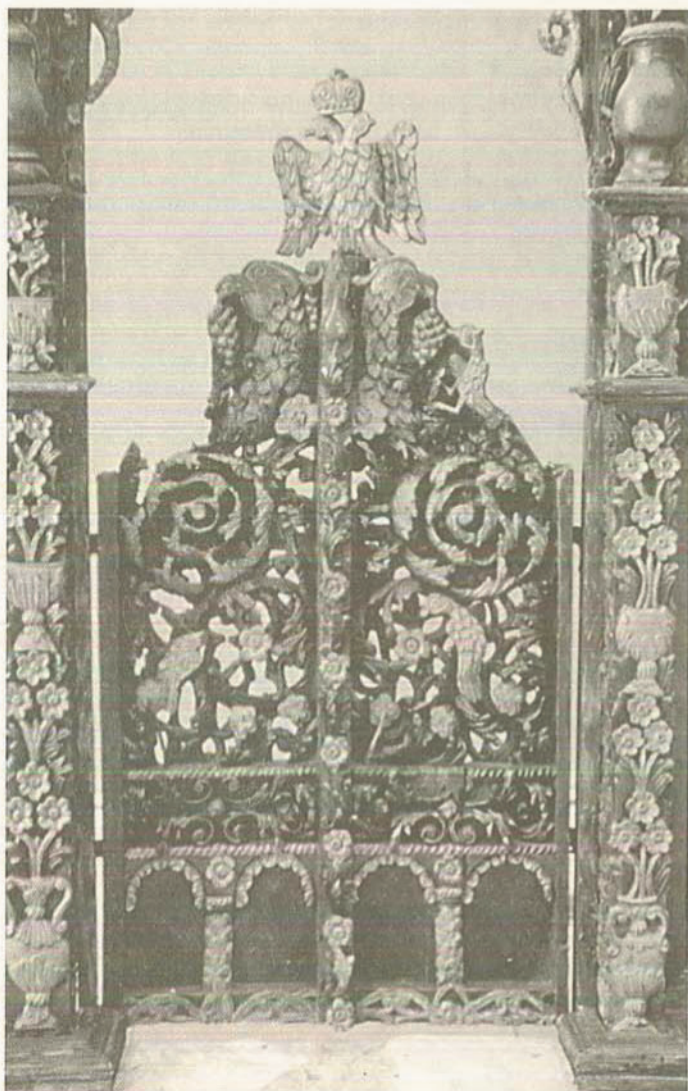
11. Σωτήρα (Μεταμόρφωσης Σωτήρος)

Βρίσκεται στην είσοδο του χωριού, καθώς ερχόμαστε από την Πολίτσα-νη. Κάηκε από τους Γερμανο-μπαλίστες κατά τις επιχειρήσεις του χειμώνα 1944, όταν πυρπολήθηκε και μεγάλο τμήμα του χωριού.

Μέχρι το 1793 χρησιμοποιήθηκε ως κεντρικός ναός. Είχε μήκος 11 μ., πλάτος 6,4 μ. και ύψος 4 μ. Είχε επίσης 5 εσωτερικούς θόλους, δεμένους αρμονικά με τόξα και στύλους. Υπήρξε εξ ολοκλήρου τοιχογραφημένος. Δεν διασώζονται κάποια ημερομηνία ή σημειώσεις.

12. Παλιοκκλήσι

Ναΐδριο ανάμεσα στην Πάρα και τις Σχωριάδες, στη θέση που ονομάζεται *Λιβάδια*. Σήμερα δεν σώζονται ούτε τα ερείπια.

Η Ωραία Πύλη του εικονοστασίου της εκκλησίας «Γέννηση της Θεοτόκου» του χωριού Σχωριάδες, που βρίσκεται στην αίθουσα εκθέσεων της Εθνικής Πινακοθήκης Τιράνων.

Μέρος πέμπτο

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΩΝ ΣΧΩΡΙΑΔΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1939¹⁹³

¹⁹³ Η παρουσίαση βασίζεται στο υλικό που συνέλεξε ο κ. Δ. Μπεντούλης.